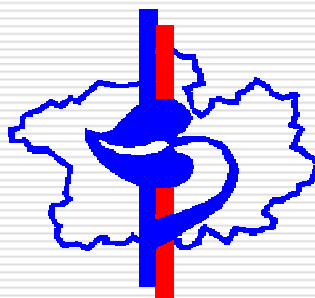

ANALÝZA INSTITUCIONÁLNÍHO KONTEXTU poskytování služeb v oblasti protidrogové politiky kraje

---

realizovaná v rámci studie

Evaluace protidrogových opatření
a programů realizovaných
ve Středočeském kraji

Mgr. Jaroslav Vacek

Katedra psychologie FF UP Olomouc

Analýza institucionálního kontextu

Co je to?

- tři cizí slova
  - metoda a zároveň výstupy této metody
  - „kdo je kdo“ na místní protidrogové scéně
  - přehled o míře a kvalitě regionálního pokrytí různými druhy léčebných a preventivních aktivit v protidrogové oblasti
-

Výzkumná otázka

Popsat a analyzovat institucionální kontext služeb poskytovaných v protidrogové oblasti na území Středočeského kraje.

■ **Kvantitativní popis:**

- formální popis institucí, vytvoření jejich adresáře
- konkrétní poskytované služby, jejich specifikace a diferenciací
- popis dostupnosti služeb a jejich lokalizace v rámci kraje
(zmapovat co největší procento existujících institucí, vytvořit jejich adresář a zjistit charakteristiky a dostupnost jimi poskytovaných služeb)

■ **Kvalitativní analýza:**

- subjektivně vnímané problémy a potřeby
(analýza potřeb z perspektivy poskytovatele služeb, resp. z pohledu pracovníků těchto služeb)
-

Sestavení dotazníku, resp. osnovy semistrukturovaného rozhovoru

---

■ **Formulace otázek v závislosti na:**

- sledovaných charakteristikách organizací
- předem definovaných kategoriích služeb a organizací – obecně sdílená klasifikace (RVKPP, 2003b)
- rozsahu a možnostech výzkumu
- nutnosti formulace otevřených otázek k získání bohatších, resp. kvalitních dat

■ **Analýza potřeb:**

- „Jaké (tři) největší problémy při své práci máte?“
  - „Co potřebujete ke zlepšení své práce?“
-

část	sledované okruhy		konkrétně
1.	charakteristiky instituce	lokalizace	adresa instituce (a její místní zařazení v rámci územního uspořádání kraje)
		působnost	místní, regionální nebo celostátní úroveň
		právní status	státní, nestátní nezisková nebo soukromá organizace
2.	charakteristiky služeb	cílová populace	podle věku, pohlaví a dalších demografických charakteristik
			podle typu problému ve vztahu k drogové problematice
		aktivity	poskytované služby (a také exkluzivita organizace ve vztahu k problematice drog)
		dostupnost služeb	místní, časová
		vytíženost	poměr poptávky a nabídky služeb (absolutně, relativně)
3.	subjektivní zkušenosti	potřeby a problémy	vnímané potřeby a problémy
4.	doplňkové otázky	adresář	integrace služeb, získání kontaktů na další instituce

Tab.č.1: Položky použitého dotazníku a semistrukturovaného rozhovoru

Typy služeb

- ❑ Primární prevence (chybí ve standardech)
  - ❑ Léčba a sociální reintegrace
    - Ambulantní léčba a poradenství
    - Substituční léčba
    - Detoxifikace
    - Stacionární programy
    - Krátkodobá a střednědobá ústavní léčba
    - Rezidenční péče v terapeutických komunitách
    - Doléčovací programy (ve standardech pouze ambulantní)
  - ❑ Nízkoprahové služby
    - Terénní programy
    - Kontaktní a poradenské služby
-

Získání kontaktu na instituce

---

zdroje:

- již existující adresáře zařízení na krajské i celorepublikové úrovni
(RVKPP, 2003; Adresáře poskytovatelů služeb..., 2003)
  - protiepidemická oddělení územních pracovišť Krajské hygienické stanice
(Drogový informační systém)
  - příslušné odbory městských úřadů
(odbory zdravotnictví nebo sociálních věcí, případně protidrogová komise či koordinátor)
  - již oslovená zařízení v dané lokalitě
(„sněhová koule“)
-

Průběh získávání a zpracování dat

- získávání dat:
    - telefonicky, osobně, písemně nebo e-mailem (podle významnosti instituce v rámci krajské sítě poskytovatelů služeb a podle exkluzivity v zaměření na drogovou problematiku)
  - zpracování dat:
    - vytvoření adresářů zařízení
    - jednoduchá přehledová a popisná statistika
    - zanesení zjištěných údajů do mapy
    - analýza kvalitativních dat
      - selektivní přepis rozhovorů
      - výběr relevantních částí a jejich kódování
      - samotná analýza
-

Metodologická omezení

- pravdivost získaných údajů
    - oslovené instituce sdělí jen takové údaje, které samy sdělit chtějí
  - úplnost dat
    - nemusí se podařit oslovit všechny instituce
    - oslovené instituce nemusí být ochotny nebo schopny na výzkumu participovat nebo sdělit všechny sledované charakteristiky
  - srovnatelnost a zobecnitelnost dat
    - kvantitativní a obzvláště kvalitativní údaje nemusí být vzájemně srovnatelné
    - omezená velikost vzorku
-

Postřehy z terénního šetření

- významnost témat
    - často nebylo nutno klást otázky na potřeby a problémy, protože se tato témata během rozhovoru spontánně objevovala
    - žádosti o nezaznamenávání rozhovoru nebo jeho části: problémy s nadřízenou osobou či institucí
  - dva typy údajů
    - oficiální a reálné
  - vnímaná smysluplnost výzkumu
    - skepse vůči smysluplnosti nebo naopak ocenění zájmu o potřeby a problémy
    - různá míra ochoty spolupracovat
  - vnímání výzkumníka coby kompetentní autority
    - žádost o pomoc, přímluvu či radu
-

Činitelé znesnadňující orientaci na regionální protidrogové scéně

- **nové územněsprávní uspořádání**
    - absence funkce okresních protidrogových koordinátorů
  - **lokální přesah působnosti institucí**
    - směrem dovnitř i ven - významné instituce s regionální působností sídlící jinde (např. PL H.Beřkovice, Prev-Centrum Praha, TK)
  - **funkční přesah působnosti institucí**
    - prolínání různých typů nabízených služeb a cílových skupin
    - obtížné zařazení do Standardů péče (RVKPP, 2003b)
  - **časté změny institucionálního charakteru**
    - vznikání a zanikání institucí
    - rozšiřování či omezování rozsahu služeb
    - změny provozovatelů či zřizovatelů služeb
-

Charakteristika kraje

- rozdělen na území 26 obcí s rozšířenou působností
  - 1 125 000 obyvatel, 11% obyvatel celé ČR (ČSÚ, 2003)
  - 3 350 problémových uživatelů drog (NMS, 2003)
  - blízkost Prahy
    - klientům ze Středočeského kraje jsou poskytovány služby v Praze
    - prorůstání středočeské a pražské drogové scény
-

Základní přehled výsledků

Celkový počet zařízení (rok 2003)

- celkový počet zařízení zabývajících se drogovou problematikou: **88**
  - primárně zaměřené na drogovou problematiku: **33**, tj. 37,5%
-

Významné instituce v STK

- ❑ **Krajská hygienická stanice** (epidemiologická data)
  - ❑ **Zdravotní ústav se sídlem v Kolíně**, jehož kladenská pobočka provozuje Poradnu drogové prevence a Poradnu pro odvykání kouření
  - ❑ **krajské nemocnice**, které provozují **ordinace AT** (neboli AT poradny)
  - ❑ **psychiatrické léčebny**: Psychiatrická léčebna Kosmonosy (dvě specializovaná oddělení pro léčbu závislostí) a Dětský diagnostický ústav Dobřichovice
  - ❑ **záchytné protialkoholní stanice**
  - ❑ soukromé **psychiatrické ambulance**, soukromé **psychologické poradny**
  - ❑ **pedagogicko-psychologické poradny** a **poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy**
  - ❑ **nestátní neziskové organizace**, které se zaměřují přímo na drogovou problematiku
-

nezisková organizace	územní působnost	provozovaná činnost					
		PP	HR	AT	TK	NP	LD
Arcidiecézní charita Praha	Příbram, Dobříš		x				
Exodus o.s.	Vlašim				x		x
Helianna o.s.	Mladá Boleslav, Mnich. Hr.		x		x	x	
Kontaktní a krizové centrum o.s.	Rakovník		x				
Lepší život o.s.	Mělník	x					
Magdaléna o.p.s.	Černošice			x	x	x	
Mise o.s.	Brandýs n.L.	x				x	
Nedrog o.s.	Rakovník	x					
Prostor o.s.	Kolín, Český Brod		x				
Semiramis o.s.	Nymburk, Brandýs, Lysá n.L.	x	x				
Šance o.s.	Kladno					x	

Tab.č.2: Nestátní neziskové organizace na území STK

(PP – primární prevence, HR – nízkoprahové služby (harm reduction), AT – ordinace pro alkoholismus a toxikománie, TK – terapeutická komunita, NP – služby následné péče, LD – linka důvěry)

Územní obslužnost

- na území 8 obcí nesídlí žádné zařízení, což proporcionalně činí 31% území kraje
(Český Brod, Dobříš, Lysá nad Labem, Čáslav, Kralupy nad Vltavou, Poděbrady, Sedlčany, Votice, ačkoliv v prvních třech jmenovaných oblastech existují terénní programy K-center z okolních oblastí)
  - na území Mnichova Hradiště se nachází jediné zařízení – terapeutická komunita s celorepublikovou působností, což také prakticky znamená nepřítomnost jakéhokoliv programu pro místní obyvatele
  - území bývalých okresů Praha-západ a Praha-východ (koresponduje z větší části s územím obcí Brandýs nad Labem – Stará Boleslav, Černošice a Říčany) jsou částečně dostupná pražskou MHD a jsou spádovou oblastí hlavního města
-

Dostupnost služeb - obecně

- v bývalých okresních městech jsou služby nejdostupnější
- v bývalých okresních městech je 80,5% všech zařízení
- v šesti z nich sídlí 60% z celkového počtu všech zařízení

(Benešov, Kladno, Kutná Hora, Mladá Boleslav, Příbram a Rakovník)

---

obec s rozšířenou působností	počet obyvatel (v tisících)	počet obyvatel na jedno zařízení (v tisících)	počet typů služeb v dané lokalitě	celkový počet zařízení		počet zařízení zaměřených primárně na drogovou problematiku	
				absolutně	%	absolutně	%
Kladno	115	10	7	11	12,5%	6	18%
Příbram	70	8	7	9	10%	2	6%
Rakovník	52	6	5	9	10%	3	9%
Mladá Boleslav	98	12	8	8	9%	3	9%
Benešov	53	7	7	8	9%	2	6%
Kutná Hora	49	6	5	8	9%	1	3%
Kolín	74	11	8	7	8%	2	6%
Beroun	49	12	5	4	4,5%	1	3%
Černošice	82	21	4	4	4,5%	4	12%
Nymburk	36	9	6	4	4,5%	2	6%
Vlašim	26	7	5	4	4,5%	1	3%
Mělník	40	13	6	3	3,5%	2	6%
Brandýs n.L.–St. Bolesl.	65	22	4	3	3,5%	2	6%
Říčany	40	20	1	2	2%		
Hořovice	27	27	2	1	1%		
Slaný	37	37	2	1	1%		
Mnichovo Hradiště	15	15	1	1	1%	1	3%
Neratovice	28	28	1	1	1%	1	3%

Tab.č.3: Celkový počet zařízení a služeb, obslužnost lokalit

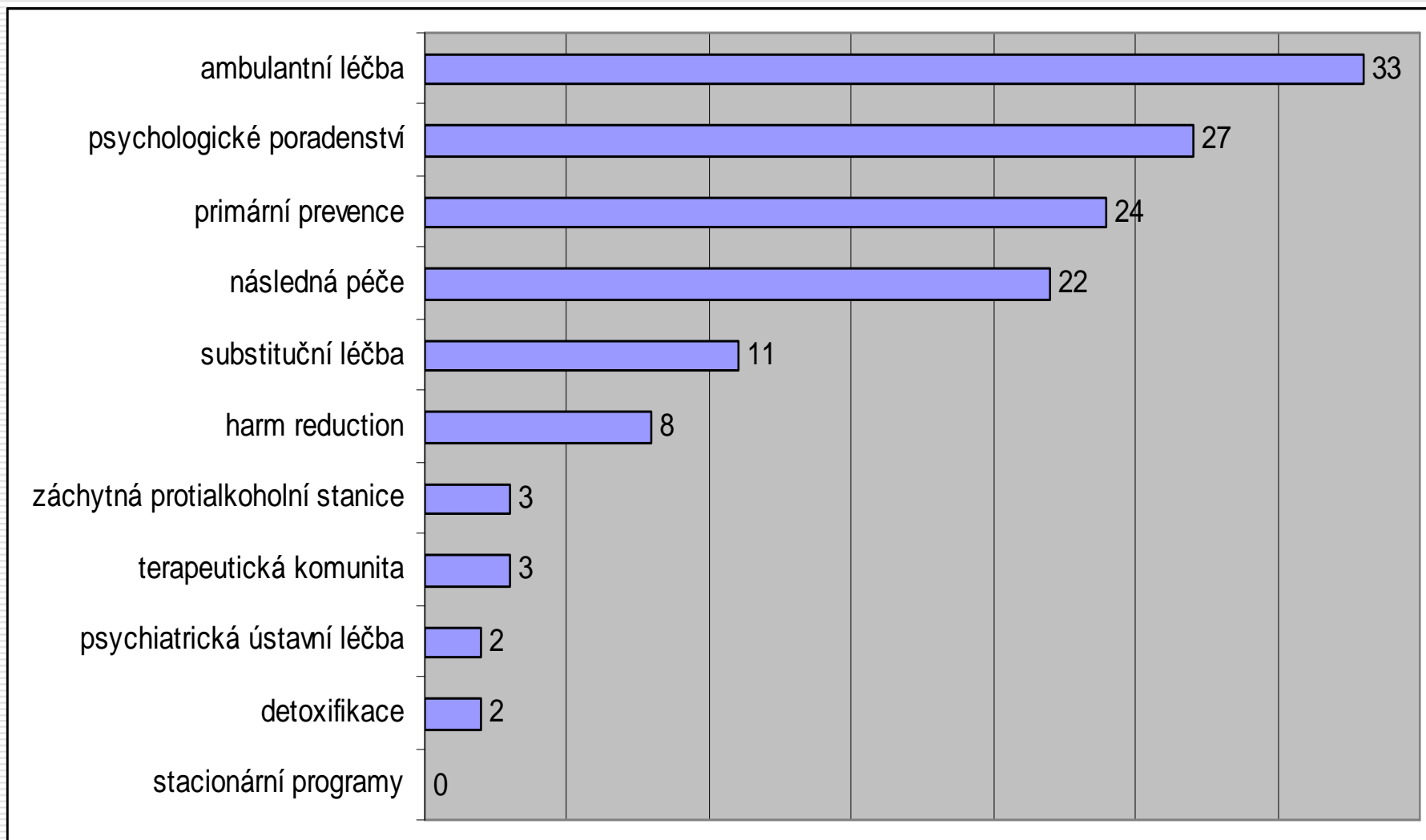
Proporce poskytovaných služeb

- primární prevence
    - zabývá se jí 28,5% všech zařízení
  - ambulantní programy a poradenství
    - nejčastěji zastoupeným typem služeb:
33 zdravotnických zařízení (+ 31 dalších poraden)
    - tvoří 37,5% (resp. 73%) všech zařízení:
      - specializované AT poradny: 10, tj. 11,5%
      - psychiatrické ambulance: 23, tj. 26%
      - psychologické poradny: 31, tj. 35%
  - služby harm reduction
    - tvoří celkem 20,5% základních poskytovaných služeb
-

typ služeb		celkový počet zařízení	% zařízení poskytující služby
KC	kontaktní centrum	6	7%
TP	terénní program	12	13,50%
AL	ambulantní léčba	33	37,50%
DS	denní stacionář	0	0%
SU	substituce	11	12,50%
DE	detoxifikace	2	2%
PL	psychiatrická ústavní léčba	2	2%
TK	terapeutická komunita	3	3,50%
NP	zařízení následné péče	22	25%
PP	primární prevence	24	27,50%
PS	psychologické poradenství	27	31%
ZS	záchytná protialkoholní stanice	3	3,50%

Tab.č.4: Počet zařízení poskytující jednotlivé služby

Obr.č.1: Podíl realizovaných základních typů programů na počtu všech zařízení

Primární prevence

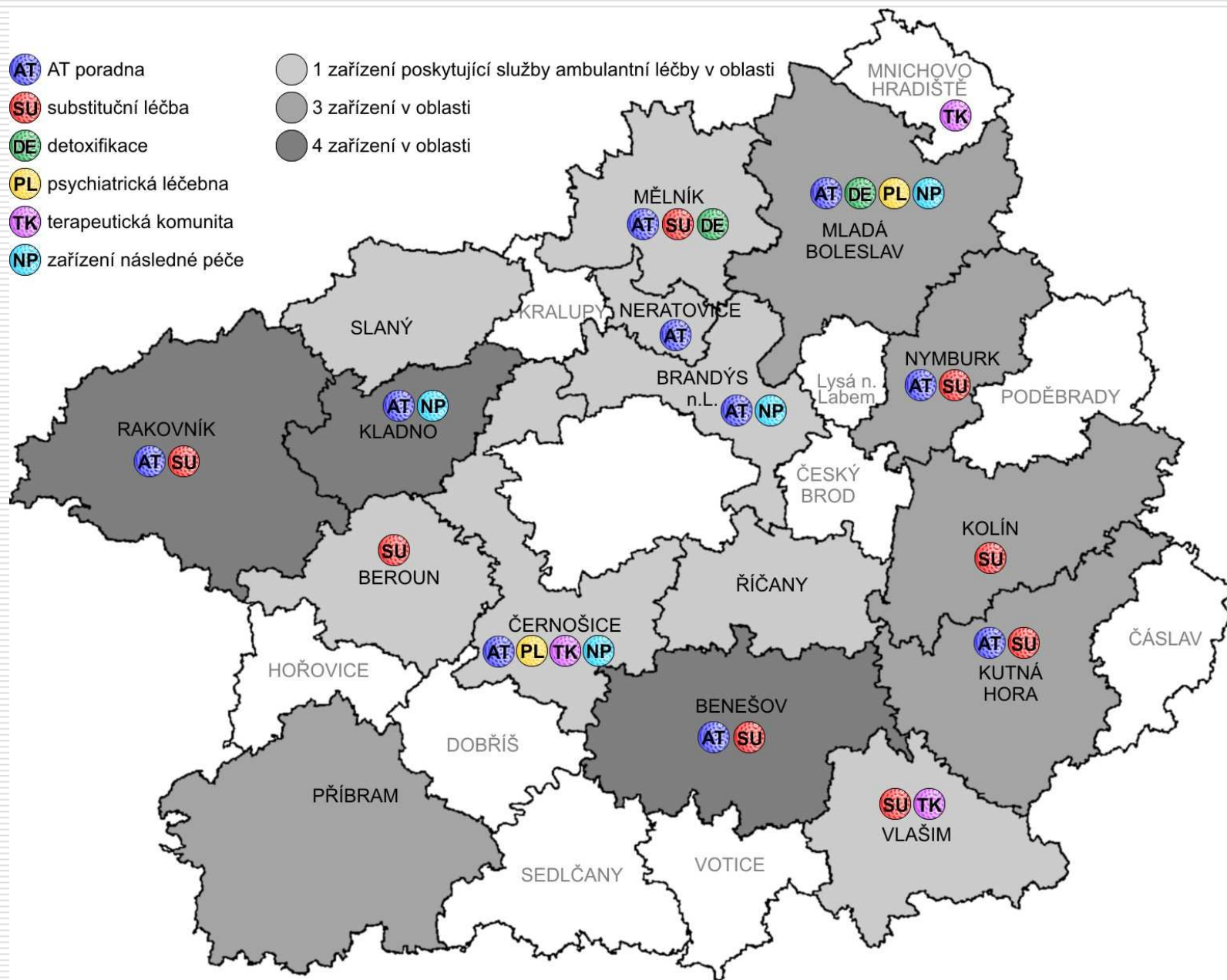

- nejméně přehledná oblast protidrogových aktivit
  - zprostředkovatelé:
    - pedagogicko-psychologické poradny
    - školy
    - 2 specializovaná podpůrná centra
  - 30% kraje není pokryto žádnou primárně preventivní aktivitou
  - nedostatečně pokryta cílová populace dospělých
-

Ambulantní léčba a poradenství

- služby neodpovídají potřebám klientů
    - 40% kraje není pokryto
    - výrazný převis poptávky → prodloužené čekací doby na přijetí
    - odborná ambulantní léčba je suplována privátními psychiatry bez specializace na drogové závislosti
  - naopak je třeba vyzdvihnout činnost několika AT poraden s regionální působností a širokým spektrem nabízených služeb
  - „problémová“ substituce:
    - výrazný převis poptávky
    - nesystematický přístup lékařů umožňující její zneužití
  - ani jeden stacionární program!
-

Obr.č.2: Zařízení poskytující standardní služby léčby a sociální reintegrace

Dlouhodobá léčba a následná péče

□ Detoxifikace a ústavní léčba

- nárazově se potýká s převisem poptávky, z dlouhodobého hlediska uspokojuje potřeby cílové populace, ačkoliv je zajišťována pouze dvěma a dvěma institucemi
- cílovou skupinou jediného lůžkového psychiatrického oddělení pro léčbu závislostí na území Středočeského kraje jsou pouze muži

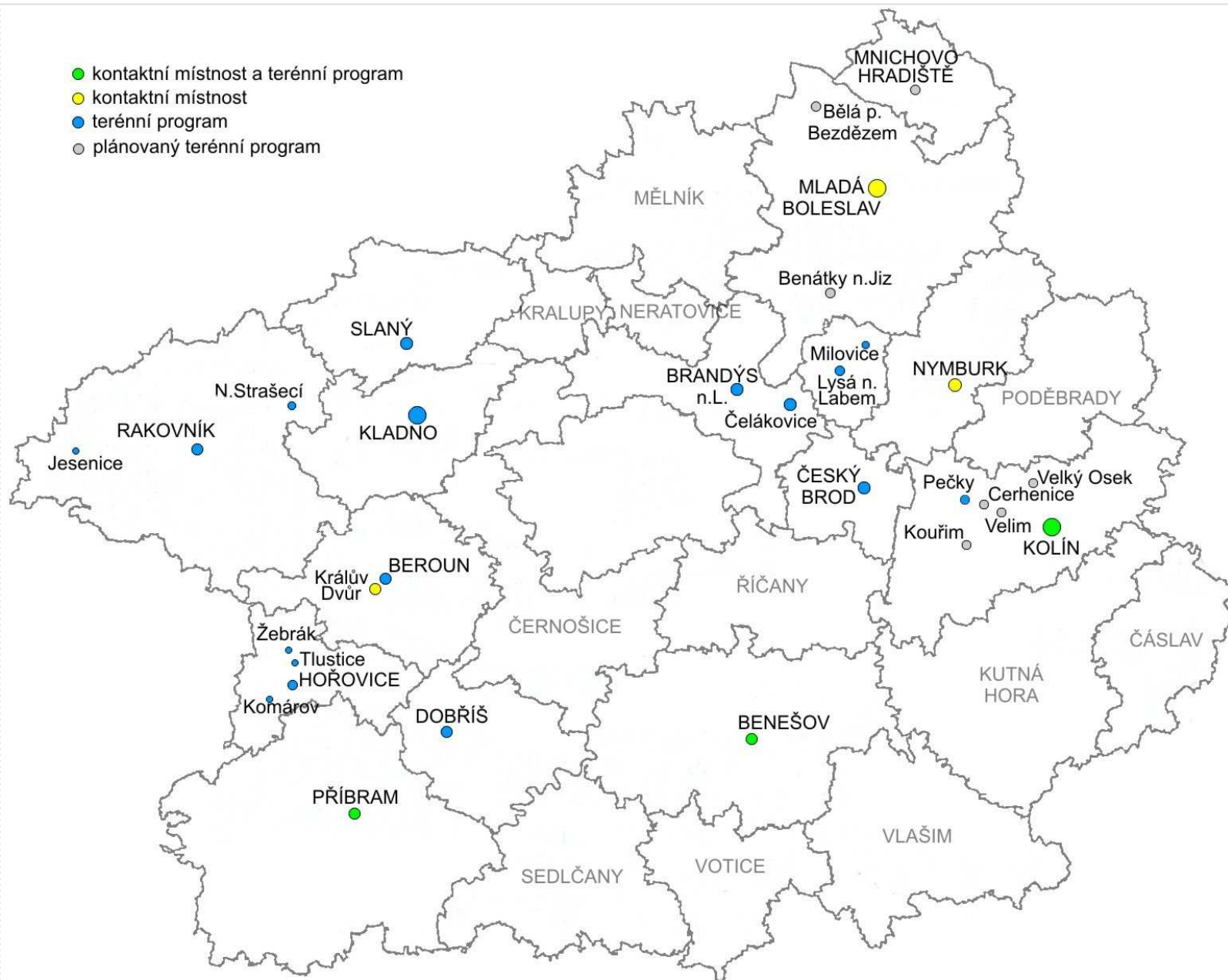
□ Terapeutické komunity a následná péče

- poměr poptávky a nabídky dlouhodobě vyrovnaný
  - instituce s celostátní působností
-

Nízkoprahové služby

- 8 zařízení provozuje 6 kontaktních místností a 20 terénních programů
  - jsou dostupné v oblastech 54% obcí s rozšířenou působností, celkem ve 22 sídlech
  - z bývalých okresních měst chybějí jen v Mělníku
-

Obr.č.3: Pracoviště a poskytované služby harm reduction

Analýza potřeb – nejčastěji zmiňované problémy v oblasti HR

- finance
    - dotační systém
    - pozdní vyplácení dotací
    - nedostatek peněz, zejm. na odměňování
  - personální problémy
    - úzký kádr
    - vysoká fluktuace
  - chybějící podpora a nepřijetí dalšími subjekty
  - nedůvěra ze strany klientů, nezájem o služby
-

Integrace služeb a vzájemná komunikace

- značné rozdíly mezi regiony
  - v některých regionech dobrá návaznost a koordinace, jinde stížnosti na nedostatečnou či neexistující komunikaci zejména mezi pomáhajícími institucemi a úřady
  - na úrovni městských úřadů jsou zřizovány nové protidrogové komise a funkce koordinátorů
  - jsou plánovány, nebo již podporovány a realizovány nové aktivity v oblasti HR
-

Použitá literatura

- Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky. (2003a). Seznam zařízení poskytujících služby v protidrogové prevenci, léčbě a resocializaci. Úřad vlády České republiky, Praha.
  - Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky. (2003b). Standardy odborné způsobilosti pro zařízení a programy poskytující odborné služby problémovým uživatelům a závislým na návykových látkách, verze 7 – 2. revize. Úřad vlády ČR, Praha.
  - Adresáře poskytovatelů služeb uživatelům návykových látek ve SK. (2003). Krajský úřad STK.
<http://www.kr-stredocesky.cz/>
  - Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti ČR. (2003). Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice 2002. Úřad vlády ČR, Praha.
  - Český statistický úřad. (2003). Pohyb obyvatelstva v ČR za rok 2002. ČSU.
-

Zpráva ke stažení na:
www.drogy-info.cz

DĚKUJI ZA POZORNOST

E-mail: jaroslav.vacek@post.cz